

УДК: 316.614:376-056.36

CORRECTION-DEVELOPMENTAL DIRECTION OF CURATIVE PHYSICAL-TRAINING LESSONS AT SPECIAL SCHOOL FOR CHILDREN WITH GRAVE SIGHT DISTURBANCES**КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА СПРЯМОВАНІСТЬ УРОКІВ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРИ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ДІТЕЙ З ГЛИБОКИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ****Odynchenko L.K. / Одинченко Л. К.***c.p.s., as.prof. / к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-4629-0600

*Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, General Batyuk 19, 84116**Донбаський державний педагогічний університет,**Слов'янськ, Генерала Батюка 19, 84116***Odynchenko I. V. / Одинченко І. В.***teacher of higher qualification category / вчитель вищої категорії**Special School No23, Torska 2, 84122**Спеціальна школа №23, Слов'янськ, Торська 2, 84122*

Анотація. В статті висвітлюються результати теоретичного вивчення проблеми розвитку просторового орієнтування учнів молодшого шкільного віку із глибокими порушеннями зору. Визначено, що корекційне спрямування педагогічної роботи з орієнтування в просторі є важливою складовою уроків лікувальної фізкультури в спеціальній школі. Розкрито окремі шляхи оптимізації освітнього процесу з метою цілеспрямованого впливу на активізацію збережених аналізаторів (слух, залишковий зір, нюх, дотик) дітей із глибокими порушеннями зору, розвиток локомоторних рухових дій і точності рухів, формування стійких навичок самостійного орієнтування в замкненому і вільному просторі.

Ключові слова: учні молодшого шкільного віку з глибокими порушеннями зору, просторове орієнтування, корекція, лікувальна фізкультура.

Вступ.

Усі види діяльності тісно пов'язані з орієнтуванням у просторі. Сприйняття простору й усвідомлення свого положення серед оточуючих речей сприяє пізнанню дитиною довкілля, забезпечує розуміння найскладніших зв'язків та відносин в оточуючому світі. Вміння орієнтуватися в навколишньому середовищі, виокремлювати та засвоювати найбільш суттєві моменти дійсності, усвідомлювати своє місце у ній є необхідною умовою оволодіння різноманітними видами діяльності.

Різні аспекти проблеми розвитку просторових функцій, їх тісного взаємозв'язку із формуванням специфічних шкільних умінь і навичок, розглядалися в багатьох психолого-педагогічних дослідженнях (Б. Ананьєв, Л. Венгер, О. Галкіна, О. Гармаш, А. Люблінська, Т. Мусейїбова, Ж. Піаже, Є. Рибалко, С. Рубінштейн, Н. Семаго, Ф. Шемякін, І. Якіманська та ін.).

Теоретичний аналіз наукової літератури за окресленою проблемою дав змогу з'ясувати, що орієнтування в просторі являє складну пізнавальну діяльність і є одним із показників загального психічного розвитку дитини. Просторове орієнтування здійснюється на основі безпосереднього сприймання простору і має у своїй основі взаємодію зорового, кінестичного, дотикового та рухового аналізаторів з їх просторовими розпізнавальними функціями.

Діяльність аналізаторів, що беруть участь у просторовому орієнтуванні, завжди співвідноситься між собою й утворює складний системний механізм. Успішність розвитку орієнтування в просторі обумовлена усвідомленням і засвоєнням дитиною елементарних просторових категорій, як-то: напрямків руху в просторі, місця розташування об'єктів і просторових відносин між ними, відстаней у розташуванні об'єктів відносно один одного.

Основний текст.

Для дітей з порушенням зору опанування просторовими уявленнями та складним умінням орієнтування в малому і великому просторі є важливою основою їх соціальної самостійності. У багатьох наукових розвідках дослідників засвідчується, що діти з глибокою зоровою патологією без спеціального цілеспрямованого навчання не можуть самостійно оволодіти багатьма навичками просторового орієнтування (Л. Солнцева, С. Кондратенко, В. Кручинін, Л. Плаксина, Є. Синьова, В. Феоктістова, Н. Хопренінова та ін.). За результатами досліджень доведено, що даної категорії дітей властиві фрагментарні уявлення про навколишній простір, обмежений орієнтовний досвід, невміння визначати просторові ознаки та відношення предметів, позначати їх словесно. Своєрідність психофізичного розвитку учнів з порушенням зору проявляється в недостатній руховій активності, що в свою чергу викликає утруднення практичного мікро- і макроорієнтування й, в подальшому, обмежує їх самостійність у будь-якій діяльності.

Порушення просторової орієнтації є більш складними для здійснення корекції, оскільки в групі вторинних відхилень найближче знаходяться до первинного дефекту (Є. Синьова). Забезпечення орієнтувальної основи при пересуванні дітей з глибокими порушенням зору в просторі здійснюється завдяки збереженим аналізаторам, де переважають слуховестибулярні-тактильно-кінестетичні взаємозв'язки. Прослідковується залежність успішного орієнтування в просторі від сформованості рухової сфери й стадій компенсації [3]. Отже, активізація слухового аналізатору, збережених зорових відчуттів, сприймання, розвиток рухових можливостей мають провідне значення для корекції просторового орієнтування сліпих дітей молодшого шкільного віку.

В спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з глибокими порушенням зору на уроках лікувальної фізкультури в системі корекційно-розвивальної роботи важливе місце відводиться розвитку способів сприйняття простору, формуванню просторових уявлень і навичок орієнтування в просторі.

У корекційно-розвивальній роботі з орієнтування в просторі можна виокремити декілька основних напрямків, а саме:

- ознайомлення зі школою, з місцем занять;
- опанування орієнтуванням на власному тілі;
- ознайомлення з прийомами пересування по колу, по діагоналі, по іншим траєкторіям руху;
- формування уявлень про предмети мікропростору, що наповнюють місце занять, про розташування вікон, дверей та інших орієнтирів;
- формування просторових понять: ліворуч, праворуч, позаду, спереду, поруч, навпроти.

- формування уявлень про зміни просторових співвідношень предметів під час виконання повороту на 45° , 90° , 180° .
- навчання виконанню поворотів (праворуч, ліворуч, навкруги) на голос вчителя;
- навчання правильному виконанню жесту, що вказує напрямок;
- формування практичних навичок спільного орієнтування сліпих і слабозорих дітей у навчальній та ігровій діяльності;
- розвиток слухового сприйняття простору (впізнавання і локалізація нерухомого звукового сигналу та джерела звуку, що переміщується);
- формування навичок виконання дій на звуковий орієнтир;
- розвиток сприйняття предметів різної конфігурації на дотик.

З урахуванням специфічних особливостей розвитку дітей з глибокою зоровою патологією використовуються різноманітні вправи, що спрямовані на активізацію збережених аналізаторів (слух, залишковий зір, нюх, дотик), розвиток локомоторних рухових дій і точності рухів, формування стійких навичок самостійного орієнтування в замкненому та вільному просторі.

Пропонуємо деякі вправи, які були розроблені нами і включені в освітній процес уроків лікувальної фізкультури з розвитку орієнтування в просторі дітей з порушенням зору.

1. Ходьба за звуковим сигналом (по прямій, по дузі, по колу).
2. Ходьба на звуковий сигнал (20 - 30 м.) боком і спиною вперед.
3. Побудова в колону по одному (на голос) і ходьба в різних напрямках.
4. Повороти на місці (ліворуч, праворуч, кругом); повороти на голос вчителя.
5. Відтворення певної кількості кроків (на точність) до 20 метрів.
6. Стрибки в довжину з місця:
 - здійснити стрибок максимальної довжини, потім стрибнути в два рази ближче;
 - здійснити стрибок на невелику відстань, а потім стрибнути в два рази далі.
7. Стрибки назад, праворуч, ліворуч у визначене місце.
8. Переміщення за заданим маршрутом разом з учителем і самостійно.
9. Біг на звуковий сигнал зі зміною темпу руху (до 40 м.).
10. Біг зі зміною напрямку по пам'яті (до трьох змін).
11. Метання малих м'ячів:
 - далеко і наполовину заданої відстані;
 - на невелику відстань і збільшення кидка вдвічі;
 - у ціль зі слуховою корекцією шляхом повідомлення цифрових величин відхилення від заданої мети до 10 метрів.
12. Вправи з великим м'ячем:
 - підкидання м'яча вгору, оплеск в долоні та ловіння;
 - кидки м'яча вгору і в стіну, поворот на 360° та ловіння м'яча після відскоку його від підлоги;
 - перекидання м'яча з однієї руки в іншу;
 - перекидання м'яча один одному за сигналом.

Важливим і невід'ємним видом діяльності на уроках лікувальної фізкультури є рухомі ігри. Наведемо приклади деяких рухливих ігор, спрямованих на закріплення досвіду самостійного і вільного орієнтування.

«Влуч у кошик» - від учня в 3-4 кроках ставиться невеликий кошик, в який пропонується кинути м'яч: двома руками вперед, однією рукою зверху вниз. Кожен кидок коректується вчителем.

«Стрибни до орієнтира» - учням пропонується підстрибнути так, щоб торкнутися рукою заданого орієнтиру: підвішеного м'яча, гумового джгута, мішка з піском.

«Зроби фігуру» - після швидкої ходьби або бігу пропонується завдання: стійка на правій або лівій нозі, виконання різних положень рук (вперед, вгору, в сторони тощо).

«Кидай далі» - учасникам гри пропонується якомога далі кинути великий м'яч: двома руками знизу, збоку (ліворуч, праворуч), через голову, від грудей.

Висновки.

Відтак, розвиток просторового орієнтування у дітей з порушенням зору є важливою складовою уроків лікувальної фізкультури. Під час виконання фізичних вправ у молодших школярів удосконалюються функції всіх аналізаторів, здійснюється розвиток рухової системи, підвищується точність і чіткість рухів, координації. Все це не лише поліпшує здатність до самостійного орієнтування дітей з порушенням зору в замкненому та вільному просторі, але сприятливо впливає на їхній психофізичний розвиток, розширює можливості успішної адаптації до життєвих умов.

Література:

1. Ананьев Б.Г. Особенности восприятия пространства у детей /Б. Г. Ананьев, Е. Ф. Рібалко. – М.: Просвещение, 1964. – 304 с.
2. Кондратенко С.В. Організація розвивального середовища для формування просторових уявлень та навичок просторового орієнтування у дітей з глибокими порушеннями зору / С.В.Кондратенко // Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання. Вип. 4. [зб. наук. праць]. – К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2013. – С. 116-126.
3. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей / Є. П. Синьова. – Київ, 2009, – 212 с.

References

1. B.G.Ananjev, E.F. Rybalko (1964). Osobennosti vospriyatiya prostranstva u deteyi. M.: Prosveshchenie, p.304.
2. Kondratenko S.V. (2013). Organisatsiya rozvyvalnogo seredovyshcha dlya formuvannya prostorovykh uyavlen ta navychock prostorovogo orientuvannya u diteyi z glybokymy porushennyamy zoru: A child with Sensor Disturbances: Development, Education, Upbringing. Edition 4. [Collection of Scientific Works]. K.: Institute of Special Pedagogy NAPS of Ukraine, p.116-126.
3. Synjova E.P. (2009).Typhlopedagogica. Teoriya vykhovannya slipykh ta slabozorykh diteyi.Kyyiv, p.212.

Abstract. *The results of theoretical investigation of the problem of space orientation development in junior schoolchildren suffering from grave sight disturbances are enlightened in the article. It is defined that correctional bent of pedagogical work in space orientation is a rather important constituent part of curative physical culture lessons at special school. Some ways of optimizing the educational process with the aim of purposeful influence on the activization of residual analyzers (hearing, residual sight, scent, touch) of children suffering from grave sight disturbances, the development of loco-motor efferent actions and accuracy of motions, the formation of stable habits of independent orientation in both the secluded and free space, - are also revealed.*

Key words: *junior schoolchildren suffering from grave sight disturbances, space orientation, correction, curative physical culture.*

Стаття відправлена: 30.12.2020 р.
© Одинченко Л.К., Одинченко І.В.